

WATERPROTECT

WATERPROTECT Innovative tools enabling drinking WATER PROTECTiOn in rural environments

***Innowacyjne narzędzia wspierające ochronę wód na
terenach rolniczych***

**Konferencja zamykająca projekt
10.09.2020**

Oświadczenie:

Niniejsza prezentacja jest odzwierciedleniem poglądów autora, Komisja Europejska nie ponosi odpowiedzialności za wykorzystanie informacji, które zawiera.

Projekt współfinansowany ze środków unijnych w ramach programu Horizon 2020 Research and Innovation Programme, nr kontraktu: 727450.

Definicja problemu badawczego: utrzymujące się wysokie stężenia azotanów i pestycydów w wodach na terenach użytkowanych rolniczo.

Hipoteza: niedostateczna implementacja zasad dobrej praktyki rolniczej oraz programów działań.

Cel: ochrona zasobów wód pitnych na obszarach użytkowanych rolniczo poprzez **zwiększenie skuteczności** praktyk rolniczych oraz programów działań ochronnych.

Narzędzia:

- szczegółowe rozpoznania budowy i funkcjonowania zlewni pilotażowych oraz występujących w nich presji
- analiza ram formalno-prawno-organizacyjnych z zakresu zarządzania zasobami wodnymi oraz implementacji programów działań i zasad dobrej praktyki rolnej.

Projekt realizowany jest przy współpracy 28 partnerów w zlewniach pilotażowych zlokalizowanych w 7 krajach europejskich: Hiszpania, Włochy, Belgia, Rumunia, Irlandia, Dania i Polska

Metoda działania: **projekt interdyscyplinarny** - szukający kompromisu pomiędzy rolnictwem i ochroną środowiska; **zaangażowanie różnych podmiotów** w planowanie oraz realizację projektu – gwarancja zaspokojenia potrzeb różnych grup interesariuszy

Gowienica Miedwiańska, woj. Zachodniopomorskie, ok 70 km²

- Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Szczecinie,
- Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Szczecinie,
- Zachodniopomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Barzkowicach,
- Wodociągi Zachodniopomorskie,
- Zakład Wodociągów i Kanalizacji w Szczecinie
- Wójt Gminy Warnice

Oświadczenie:

Niniejsza prezentacja jest odzwierciedleniem poglądów autora, Komisja Europejska nie ponosi odpowiedzialności za wykorzystanie informacji, które zawiera.

Projekt współfinansowany ze środków unijnych w ramach programu Horizon 2020 Research and Innovation Programme, nr kontraktu: 727450.

Plan spotkania:

WATERPROTECT

- 10:00–10:55 – omówienie przyczyn problemów jakości wód oraz implementacji dobrych praktyk rolniczych w zlewniach użytkowanych rolniczo na przykładzie zlewni pilotażowych projektu Waterprotect – Anna Kuczyńska, koordynator projektu Waterprotect w Polsce;
- 10:55–11:00 – przerwa
- 11:00–11:55 – prezentacja przykładów dobrej współpracy między interesariuszami mających na celu zintegrowaną ochronę wód przed zanieczyszczeniami rolniczymi na przykładzie zlewni pilotażowych projektu Waterprotect – Marzena Nowakowska – lider zlewni pilotażowej;
- 11:55–12:00 – przerwa
- 12:00–13:00 – przedstawienie wniosków oraz propozycji rozwiązań opierających się na współpracy interesariuszy, które mogą wspierać efektywną ochronę wód na terenach użytkowanych rolniczo – Małgorzata Woźnicka i Wojciech Paciura.

Oświadczenie:

Niniejsza prezentacja jest odzwierciedleniem poglądów autora, Komisja Europejska nie ponosi odpowiedzialności za wykorzystanie informacji, które zawiera.

Projekt współfinansowany ze środków unijnych w ramach programu Horizon 2020 Research and Innovation Programme, nr kontraktu: 727450.

SESJA I:

Omówienie przyczyn problemów jakości wód
oraz implementacji dobrych praktyk rolniczych
w zlewniach użytkowanych rolniczo na
przykładzie zlewni pilotażowych projektu
Waterprotect

- pierwsze „duże” warsztaty Waterprotect
- przedstawiciele rolników, RZGW, WIOŚ, gminy Warnice, ZODR, ODR, ZWiK, urzędu marszałkowskiego
- 5 zagadnień problemowych:
 - 1) gospodarka wodna
 - 2) ochrona środowiska
 - 3) zagospodarowanie przestrzenne
 - 4) rolnictwo
 - 5) społeczeństwo

ROLNICTWO:

1. **brak instrumentów** do przekonania rolników do bardziej rzetelnego myślenia o ochronie środowiska;
2. stosowanie ścieków komunalnych jako nawóz;
3. wytyczne w nawożeniu N w rolnictwie;
4. doświadczenia rolników w programie 2012-2016;
5. realizacja planów nawozowych;
6. próby gleb;
7. strefy buforowe rzeki;
8. **plany nawożenia powinny obowiązywać gospodarstwa o powierzchni powyżej 30 ha a nie 100 ha.**
9. **brak realnej kontroli nawożenia = brak wiarygodnej informacji nt ilości stosowanych nawozów;**

SPOŁECZEŃSTWO:

1. brak świadomości społeczeństwa na temat zagrożeń jakie sami stwarzają;
2. konieczność podnoszenia świadomości rolników, w tym szkolenia;
3. sposób odprowadzenia ścieków bytowych przez mieszkańców;
4. **brak uczciwości;**
5. **brak zaufania do organów kontrolnych i całego systemu;**
6. **zatajanie informacji;**

WSPÓLNE ANALIZA PROBLEMÓW - BARZKOWICE 2018

- *Gospodarowanie wodami*
- *Monitoring wód*
- *Wdrażanie zasad dobrych praktyk rolniczych*
- *Dostęp do informacji o środowisku*

1. Kto jest gospodarzem zlewni?

1. Wszyscy
2. Mieszkańcy
3. Rolnicy
4. WIOŚ
5. RZGW
6. Gmina
7. Wody polskie
8. Wędkarze
9. Ten, kto korzysta najbardziej (Szczecin)

2. Jakie są obowiązki gospodarzy/zarządców?

1. Obowiązki narzucone
2. Informacje o jakości i ilości wody
3. Komunikacja w czasie realnym
4. Finanse
5. Inwestycje (infrastruktura)
6. Dbanie o rzekę
7. Kontrola jakości wody
8. Ewidencja (melioracje)
9. Środki finansowe
10. Braki inwestycyjne (utrzymanie, modernizacja)

GOSPODAROWANIE WODAMI

3. Jakie powinny być relacje między zarządcami/gospodarzami zlewni?

1. Przekazywanie wiedzy/informacji
2. Informowanie bieżące
3. Relacje są słabe ☹️
4. Edukacja
5. Otwartość urzędnika
6. Dostęp do informacji

1. Czy wiemy jaka jest jakość wody?

1. Brak informacji nt jakości wody w zlewni
2. Obserwacje (własne?) wskazują na poprawę
3. Niezadowalająca wiedza
4. Nie, jesteśmy zaskoczeni, że jest tak źle
5. Nie, nie szukamy informacji

MONITORING WÓD

2. Czy wiedza nt jakości wody jest potrzebna?

1. Tak, wpływa na jakość plonów
2. Tak, potrzebna do oceny efektywności działań
3. Tak, żeby wiedzieć, czy woda nadaje się do użytku
4. Tak, twardość wody uzależnia ilość wody użytej do oprysków
5. Tak, może wpłynąć na zmianę postępowania
6. Tak, BARDZO, ze względu na ochronę zdrowia
7. Tak, BARDZO, ze względu na produkcję żywności
8. Tak, na głębokości 1 m na potrzeby nawożenia, na głębszych głębokościach ze względu na przydatność do picia

3. Cemu służy wiedza o jakości wody?

1. Żeby podejmować dobre decyzje
2. Żeby zapewnić wodę do produkcji
3. Sposoby retencji
4. Zmiana sposobu nawożenia
5. Dla Ministerstwa – żeby nakładać ograniczenia
6. Do inwestycji nowych, bardziej nowoczesnych rozwiązań

1. Dlaczego stosują Państwo zasady dobrej praktyki rolniczej?

1. Bo muszę
2. Dostaję dopłaty
3. Bo są kontrole
4. Bo wpływają na ekonomię
5. Bo wpływają na jakość wody
6. Bo jest taniej
7. Wyższa jakość produktu
8. BMP są opłacalne na dłuższą metę gdy rolnik gospodaruje długofalowo np. na swojej ziemi lub w długoletniej dzierżawie. Jeżeli dzierżawi ziemię na kilka lat nie dba o glebę i jej zasobność.
9. Dopłata za zazielenienie i dlatego strefy buforowe
10. Krótkie umowy dzierżawy = wykorzystać, nie inwestować
11. Zachęta dopłatami

PROGRAMY DZIAŁAŃ ORAZ ZASADY DOBREJ PRAKTYKI ROLNICZEJ

PROGRAMY DZIAŁAŃ ORAZ ZASADY DOBREJ PRAKTYKI ROLNICZEJ

2. Czy zasady dobrej praktyki rolniczej są skuteczne?

1. Poplon nie jest
2. Tak – oszczędności (wielkości nawożenia)
3. Nie wiemy – brak narzędzi do oceny
4. Tak, ale skutki są długofalowe = niewidoczne w krótkim horyzoncie czasowym
5. Najskuteczniejsze są środki pozwalające na zebranie azotu z poplonu
6. Jak dobrze gospodaruje to nie ma takich dużych strat w plonach

3. Jak ocenić skuteczność zasad dobrej praktyki rolniczej?

1. Poprzez jakość wody
2. Poprzez ocenę plonów
3. Trudno – potrzeba czasu
4. Monitoring

1. Jakie dane są Państwu potrzebne?

1. Stan, poziom wód podziemnych – głębokość do zwierciadła wody
2. Jakość wód na głębokości 1 m
3. Źródła zanieczyszczeń
4. Zasobność gleb w makroelementy
5. Opady

DOSTĘP DO DANYCH

2. W jakiej formie?

1. Kolorowej (czerwony/zielony)
2. komputerowej
3. Aplikacji
4. Papierowej – folder/opracowanie
5. Newsletter/SMSy – zalecenia dla rolników poprzez ODRy – aplikacja wysyłająca ostrzeżenia
6. Surowe dane oraz zalecenia na ich podstawie

3. W jakim celu?

1. Żeby wiedzieć, czy wystarczy wody
2. Żeby wiedzieć jaka jest jakość – bo kąpiemy się w Miedwiu
3. Pobudzenie do działania
4. Świadomość
5. Dostosowanie działań do potrzeb – nawóz kosztuje
6. Najlepiej, gdyby aplikacja wysyłała ostrzeżenia, żeby rolnik mógł wybrać swoje działania, np. uwaga susza, uwaga wiatr... Rolnik chciałby mieć możliwość wyboru jakie informacje chce mieć przesyłane – czyli dać możliwość wyboru przy rejestracji nr telefonu

1. **Obszerność i nieczytelność przepisów prawnych** zawierających powtarzające się odniesienia i dodatki wykluczające możliwość ich całościowej poprawnej interpretacji i sprawne zastosowanie w praktyce przez obywateli, a nawet pracowników administracji, **brak spójności między niektórymi aktami prawnymi i niestabilność przepisów (częste ich zmiany przepisów).**
2. **Nieprecyzyjne przepisy skutkujące różnymi interpretacjami i podejściami.** Niektóre zapisy są niemożliwe do wykonania (martwe zasady) lub niemożliwe do kontrolowania (np. ograniczenia poboru w strefie ochronnej).
3. **Zbyt wiele instytucji zajmujących się gospodarką wodną i ochroną środowiska,** których kompetencje są rozproszone, a czasem nakładające się. Powoduje to brak wiedzy wśród interesariuszy na temat właściwego sposobu postępowania, gdy zachodzi potrzeba interwencji podmiotu odpowiedzialnego za dane działanie.
4. **Częste zmiany w strukturach organizacyjnych** instytucji państwowych, a nawet całości instytucji, co skutkuje wstrzymaniem realizacji określonych działań lub ich zaprzestanie.
5. **Nadmierna centralizacja niektórych instytucji** wydłuża przepływ informacji wewnątrz instytucji, co negatywnie wpływa na efektywność podejmowanych działań naprawczych. Również niewystarczające jest wsparcie jednostek terenowych przez centralę.
6. **Nieefektywny mechanizm kontroli,** na który wpływa:
 - a) za niski odsetek przeprowadzonych kontroli w stosunku do liczby gospodarstw z powodu ograniczeń budżetowych i zbyt mała liczba pracowników; oraz
 - b) niskie kary za nieprzestrzeganie i brak nieuchronności kary.

- 7. Brak jednej bazy danych** umożliwiającej przepływ informacji między instytucjami, np. nieprawidłowości znalezione podczas kontroli jednej z instytucji powinny zostać przekazane drugiemu organowi kontrolnemu.
- 8. Niewielka współpraca między interesariuszami**, czasami następuje przeniesienie odpowiedzialności między nimi.
- 9. Niedofinansowanie instytucji z sektora gospodarki wodnej i ochrony środowiska**, co powoduje niedobory kadrowe, a także wpływa na bardzo małe zainteresowanie pracowników zadaniami wykraczającymi poza ich obowiązki (np. aktywny udział w badaniach i innych projektach).
- 10. Brak wysokiego priorytetu dla działań na rzecz ochrony wód**, zarówno w sektorze rolniczym i na arenie lokalnej. Częste **braki reakcji na stwierdzone nieprawidłowości**, np. w wynikach monitoringu brak ciągłości zadań, brak zdecydowanych działań naprawczych.
- 11. Standardy i zalecenia z obowiązującego prawa i programów działań nie są w pełni przystosowane do zachodzących zmian klimatycznych** (np. łagodne zimy i wcześniejszy początek uprawy, okresy dozwolonego nawożenia).
- 12. Niska świadomość ekologiczna rolników i / lub rozbieżność między wiedzą a podejmowanymi działaniami. Małe poczucie odpowiedzialności za środowisko**, skupienie się na maksymalizacji zysków. Działania proekologiczne podejmowane przez tę grupę interesariuszy to głównie działania podejmowane w celu pozyskania dodatkowych środków z dopłat rolniczych, a w mniejszym stopniu z myślą o korzyści dla środowiska.
- 13. Wpływ konsumentów na produkcję rolną jest wciąż niewielki** (certyfikaty, obliczenia śladu ekologicznego (ecological footprint)).

14. Niewystarczający system zachęt wspierających działania proekologiczne oraz inwestycje podejmowane przez rolników w tej dziedzinie.

15. Zbyt wiele formalności wymaganych od rolników powodujących dodatkowe koszty, zamieszanie i zniechęcenie wśród rolników.

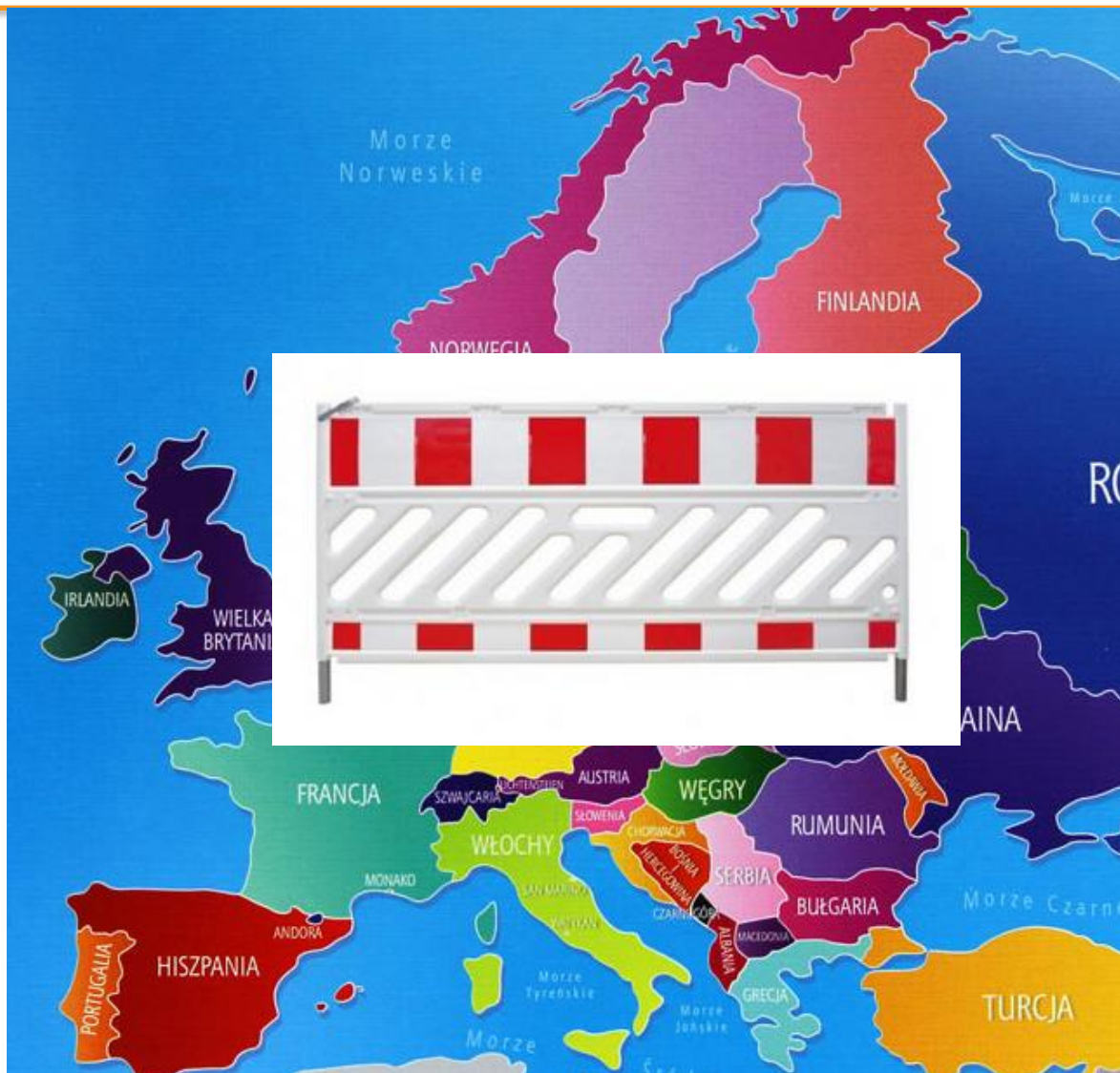
16. Pozyskiwane **wyniki badań nie są skutecznie rozpowszechniane wśród odpowiednich interesariuszy** lub nie są wystarczająco uwzględniane przez nich w procesie decyzyjnym. W przypadku naszej zlewni, badania monitoringowe prowadzone są od prawie 20 lat i od lat wskazują wysokie stężenia azotanów zarówno w rzece jak i wodach podziemnych, mimo to nie doprowadziło to do znaczących zmian w zarządzaniu obszarem.

17. Niski udział społeczeństwa w konsultacjach społecznych, a nawet jeśli ktoś bierze w nich udział, panuje przekonanie, że opinie rolników nie zostaną uwzględnione, a zatem brakuje motywacji aby uczestniczyć.

IDENTYFIKACJA **BARIER** FORMALNO-PRAWNYCH ORAZ ORGANIZACYJNYCH,
KTÓRE HAMUJĄ EFEKTYWNAŁ IMPLEMENTACJĘ PROGRAMÓW DZIAŁAŃ ORAZ
ZASAD DOBRYCH PRAKTYK ROLNICZYCH – **7 OBSZARÓW PILOTAŻOWYCH**

WATERPROTECT

Projekt współfinansowany ze środków unijnych w ramach programu Horizon 2020 Research and Innovation Programme, nr kontraktu: 727450.

1. Zbyt skomplikowana struktura organizacyjna instytucji odpowiedzialnych za wdrażanie i realizację gospodarki wodnej (PL, IT, ES, RO, IR, BE).
2. Niewielka współpraca między interesariuszami na szczeblu lokalnym (PL, IT, ES, RO, BE).
3. Niewystarczająca koordynacja polityki z obszaru wód, rolnictwa, wód przeznaczonych do spożycia i ochrony przyrody (IT, PL, BE i DE).
4. Niska świadomość rolników jak ich działania oddziałują na środowisko (BE, IT, RO, PL).
5. Mnogość przepisów, które często są niejasne dla rolnika (BE, IT, PL).
6. Nieefektywne mechanizmy kontroli (PL, RO, BE), które nie tylko sprawiają, że niektórzy rolnicy czują się „niekaralni” ale także demotywują tych, którzy podejmują działania proekologiczne.
7. Brak długofalowej wizji dla ochrony środowiska (PL, ES, BE) powoduje częste zmiany w regulacjach i podejmowanych działaniach, co powoduje, że nie ma możliwości „dotrwania” do oczekiwanego efektu. Określona wizja potrzebna jest przede wszystkim dla rolników.

8. Brak adaptacji regulacji do zmieniających się warunków klimatycznych (IR, ES, PL).
9. Zbyt małe fundusze zachęcające do podejmowania zmian (PL, RO, BE).
10. Zbyt małe wsparcie finansowe do implementacji bardziej zaawansowanych działań, wymagających dużych nakładów finansowych (IT, ES, IR).
11. Zbyt duża biurokracja (PL, IT, ES).
12. Niskie wykorzystanie wiedzy z prowadzonych badań naukowych podczas opracowywania dokumentów planistycznych i aktów prawnych (IR, IT, PL).
13. Niewielka partycypacja społeczna w procesach kształtowania prawa (ES, RO, PL)

WATERPROTECT

PYTANIA DO SESJI I ?

Oświadczenie:

Niniejsza prezentacja jest odzwierciedleniem poglądów autora, Komisja Europejska nie ponosi odpowiedzialności za wykorzystanie informacji, które zawiera.

Projekt współfinansowany ze środków unijnych w ramach programu Horizon 2020 Research and Innovation Programme, nr kontraktu: 727450.

